

283 7
FORTVNAUTE NVMINE EXVPERANTISSIMO
EXERCITATIO IVRIDICA PRIOR

DE
DIFFERENTIIS IVRIS
ROMANI ET GERMANICI

IN
ADDICTIONE
IN
SERVITVTEM
SPONTANEA

ET
ad L. 10. C. de Liberali causa

Q V A M

AVCTORIT. INLVST. I. CTORVM COLLEGI

IN REGIA FRIDERICIANA
P R A E S I D E

D. IOANNE PHILIPPO CARRACH

IVRIVM PROFESSORE PVBLICO ET ORDINIS I. CTORVM
ADSESSORE

D. IVNII A. O. R. c^o 15 c^o CLIII.

PVBLICAE DISQVISITIONI SVBMITTET

FRIDERICVS IMMANVEL SCHOLINVS
ALSLEBIENSIS MAGDEBVRGICVS.

HALLAE SALICAE
PRELO IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI.

VIRO EXCELLENTISSIMO
AMPLISSIMO CONSULTISSIMOQUE

D O M I N O

FRANCISCO CASIMIRO
SCHOLINO

AVGVSTISSIMO PORVSSORVM REGI
IN CVRIA QVAE PER PROVINCIAM
MAGDEBVRGICAM RERVM CAPITALIVM
QVAESTVRA FVNGITVR
A CONSILIIIS

IN INCLVTISSIMO EIVSDEM PROVINCIAE
PRAETORIO ORATORI INTRA NVMERVM
DISERTISSIMO

PATRONO ET FAVTORI EXIMIO

PERENNI CVLTV OBSERVANDO

PATRVELI SVAVISSIMO DILECTISSIMO

PROSPERA QVAEVIS MERENTI PRECATIV
OBSEQVIA ET REVERENTIAM
TESTATUR AC VOVET

FAVORI BENIGNITATI QVE EIVS

COMMENDATISSIMVM SE CVPI
SPECIMEN ACADEMICVM HOCCE

INSCRIBIT
ET EX VETERI FORMVLA

D. D. C.

CVLTOR ADDICTISSIMVS DEDITISSIMVS
OBSTRACTISSIMVS

FRIDERICVS IMMANVEL SCHÖLINVS.

FORTVN. NVM. EXVPERANT,
EXERCITATIO IVRIDICA
DE
DIFFERENTIIS IVRIS
ROMANI ET GERMANICI
IN
ADDICTIONE
IN
SERVITVTEM SPONTANEA
et ad L. 10. C. de Liberal. caus.

§. I.

Et tandem quidem seruire seruitutem Germanicas glebae adscriptas familias ac Romana compedibus vineta mancipia, si seruire ipsum, cui colla subdita sunt, spectemus iugum, solidis suffragantibus iuris principiis in dubium vix erit vocandum. Dissimilem ex aduerso in plerisque sortem vtriusque seruorum generis iam pridem fuisse TACITO auctore discimus, cuius de obnoxiiis Teutonum hominibus
A toties

Discrepantia
Iuris Romani
et Germanici
in seruitute
personarum.

toties a scriptoribus repetitum sermonem huc transcribere res parum cogit. Sensu docuerunt idem tabellae functionum, quae media conditae sunt aetate, auctores, etiam illi, qui sibi maxime placuerunt in adulterandis peregrinarum legum admixtione Germanorum institutis. Ab ultimo, quo Franci alique Teutonico sanguine profati populi scriptis constitutionibus viuere coeperunt, aeuo vsque ad recentissimi punctum temporis constans tribunalium per plurimas Germaniae prouincias vsus innumera exhibet discrepantis indolis hominum propriorum, vti vocantur, et seruorum Romanorum documenta. Perspecta dudum haec Transalpinarum atque Cisalpinarum rerum diffusio insignibus ad laudem viris, qui patriorum iurium curiosi nec tamen inermes ac nudi fuerunt in ea, quae Romanas leges docet, studii nostri parte. Non omnes quidem eorum ordine ediffertandi animus est, ne librorum potius notitiae ac percensendorum auctorum specimen meditari videar quam iuris intelligentiae. Parum multos itaque annumerans praecipuis compello IO. SCHILTERVM ¹⁾, CHRIST. THOMASIVM ²⁾ IO. PETR. de LVDEWIG ³⁾ et IVST. HENN. BOEHMERVM ⁴⁾ tria Fridericianae sidera,
DAV.

1) *Exercit. ad Pandect. III. §. 1. ad 5.*

2) *quam in dissertat. de Hominib. propr. et liber. Germanor. cum in Diss. de Vsu Practic. distinction. homin. in liber. et seru.*

3) *Tract. de Iur. clientelar. Germanor. in feud. et colon.*

4) *Diss. de Iure et Statu homin. propr. a seru. Germ. non Roman. deriuando. Nec non Diss. de libertat. imperfect. Rusticor. in German.*

DAV. MEVIVM ¹⁾, IOAN. NICOL. HERTIVM ²⁾,
 CASP. ZIEGLERVM ³⁾, INLVST. DN. DAV. GE.
 STRVBIVM ⁴⁾, IO. GVIL. DE GOEBEL ⁵⁾, DN. AV-
 GVSTIN. DE BALTHASAR ⁶⁾ et, qui copiose atque
 abundanter argumentum hocce commentatus est,
 IOACH. POTGIESSERV ⁷⁾, vt silentio praeterue-
 ham MEINDERSIVM Guesphalicae nobilitatis et ser-
 vuitutis adumbratione celebrem. Legum tenorem vel
 nostris temporibus scriptarum adstipulari in plerisque
 ditionibus euidens est, immo nuperrime docuit exem-
 plum sanctionum insignis, nimirum Corporis Iuris FRI-
 DERICIANI formula designatioque prima. Varia au-
 tem sunt momenta, quibus iura circa seruos aequae
 his ipsis competentia absoluuntur, vnde specialia na-
 scuntur diffensionis Latii et Germaniae in hoc argu-
 mento capita. Originem seruitutis, fauorem liberta-
 tis, potestatis dominicae exercitium, trucidandi ser-
 uos licentiam, lucri ex adquestu seruili modum, ve-
 nalium siue Sardonum siue Slauorum titulos et sex-
 centa alia si perpendamus, firmandae assertionis no-
 strae opportuna vbique eminent praefidia. Longissi-
 me insuper distat a Romanorum institutis patria, quan-
 tum ad iuris communis, quo serui etiamnum fruun-
 tur,

A 2

- 5) *Tract. vom Zustand, Abforderung und verwidertter Abfolge der Bauers- Leute.*
- 6) *Diss. de Propriis hominibus.*
- 7) *Diss. de Praediis censitic. ruralib.*
- 8) *de Iure Villicorum.*
- 9) *Tract. de iure et iudic. rusticor. for. German. vt et Diss. de singulavib. quibusd. praed. rusticor.*
- 10) *Diss. de Origin. stat. ac condit. homin. proprior. in Pomeran.*
- 11) *Comment. iur. Germ. de statu seruor. veter. perinde atque nouo.*

tur, ambitum attingit; ne verba faciam de mixta quadam sorte ex obnoxiorum liberorumque hominum fortuna, cuius iterum haud eadem est in quacunque regione ratio. Notari profecto merentur, quae distractas arguunt utriusque populi sententias de sanguine, lege, captiuitate atque conuentione seruitutis vinculo quum vernas tum ingenuos adstringentibus. Quum pro lucubratiunculae modo iam non vacet haec omnia seorsim dispicere, attentius tantum id agam praesenti opusculo, vt consideratione seiungam atque contemplatione dissona Romana Germanicaque iura in additione in seruitutem spontanea et facultate pacto mutandi conditionem corporis natura fauente alieno dominio soluti.

Thema de diuer-
sitate ho-
rum iurum
in additione
in seruitutem
spontanea.

§. II.

Principia ge-
neralia iuris
Rom de illi-
cita additio-
ne spontanea
in seruitutem
ob infinitam
libertatis ae-
stimationem.

Summa eorum, quae de Romani iuris circa ad-
ditionem spontaneam in seruitutem sententia genera-
tim dicenda sunt, ad negatam liberis hominibus de
dominio in corpus aliis concedendo paciscendi facul-
tatem redeunt. Facilius huius negotantis iuris ratio
solutiorque redditur ex insigni isto atque immenso,
quo libertas Quiritibus veniebat, pretio, et seruili
conditionis vilitate durissimo iuncta iugo. Perexpe-
ditum est vulgatumque, tristissimam fuisse seruorum
Romanorum sortem, aliisque populis non adeo fami-
liarem domesticam in familias tyrannidem. Vitali
quasi destitutos spiritu, id est iuris omnis fruiione ca-
rentes seruos Roma pro nullis habuit, quod legitimae,
vel recentioris, prudentiae documentis et scrip-
torum testimoniis firmatur locupletissimis. Inde liber-
torum erga patronos, vitae ciuilis auctores, officia,
laudes

laudes his tributae adspersique monumentis fermorum flores aeternum designantes cultum, quos vix maiori apparatu parentibus sacras sollemnesque a filiis adscriptos quam manumittentis manibus ab eorum, qui seruituti exempti, gratitudine obuenuisse expositum est atque promptum ex penu scientiae antiquariae GRAEVIANA ET REINESIANA, vt ea, quae ex BEGERI plurimumque aliorum officinis operose forte magis quam eleganter apponi possent, breuitatis studio mitam. Verum haec, trita et vera quantumuis nostroque fini admodum inservientia, rem tamen omnem haud conficiunt, quae Philosophiam potius Romanorum moresque populi quum primaeuos post conditam urbem tum postea ad Graecorum exempla formatos respicit. Romani nuper exstructam non integram Albanos colonos sortitam fuisse ciues, sed homines varii ingenii effrenaeque feritatis primos fouisse incolae diu obseruatum est monuitque iterum, frementibus licet nonnullis, PERINLVSTRIS DN. DE MONTESQVIEU in limati iudicii foetu, claro isto, quod *Esprit des Loix* inscriptum est, volumine. Innumera tumultuariae ciuitatis ex transfugis exulibusque concretae indicia vetus refert iurisprudentia, quum inter alia censuram originis huius promereatur absoluta dominorum patrumque potestas licentiam status naturalis spirans. Quum ergo plurimum indulserit primis ciuibus stator vrbis ROMVLVS, quod leges eius diserte probant, liberrimam hanc et limitibus parum circumscriptam conditionem maximi crediderunt pretii infinitaeque aestimationis, siquidem nihil ipsis exaedificato Licentiae templo praestantius, nihil petulantia et impunitate dulcius, nihil ex aduerso oneribus

ribus seruilibus videretur molestius. Auxit omnino hanc de libertate nullo taxanda nummorum pondere opinionem SERVII TVLLII REGIS de ciuium Romanorum immunitate sanctio, qua cauit, *ne quis ob debitum foenus in vincula traberetur, neue foeneratoribus IUS IN LIBERA CORPORA, sed debitorum contenti facultatibus essent*, prout argumentum constitutionis restitutum adnexa probatione recensuit CHRISTIAN. GODOFR. HOFFMANNVS: ¹²⁾ quamuis in eo haud adfipuler viro historiae iuris alias peritissimo, quod libertatis extra commercium positae fundamentum unice fere ponat in edicto illo Regio, vel certe hoc vltimam iuris sequioris rationem constituisse coniciat. Etenim si sola ista lex tantam libertatis effecisset existimationem, sequeretur, hanc cessare debuisse, postquam decemuirales leges coniectionem debitoris obaerati in vincula et sectionem eiusdem liberatorem non inuenientis seu publicam auetionis more factam venditionem permiserant. Non incongruum potius arbitror, praeter ea, quae ab incunabilis vrbis repetii, nonnulla adhuc subiicere illustrandis rei huius firmamentis sufficientia. Primo certe non parum fauebant libertati XII. tabulae, quae sanxerant: DE CAPITE CIVIS NISI PER MAXIMUM COMITIATVUM NE FERVNTO, siue, extra populi vniuersi in comitiis centuriatis congregati sententiam de capite ciuili Romani ciuis non iudicandum, quod non ipse tantum vocis *capitis* vsus maxime libertatem concernere docet, verum, etiam CICERO ¹³⁾ tam de libertate quam de ciuitate accipi:

¹²⁾ *Hisfor. Iur. Rom. Iustinian. Vol. II. Part. I. p. 61.*

¹³⁾ *Libr. V. in Verrem.*

accipi iubet. Deinde nota res est atque peruulgata, vna cum legibus mores quoque Graecorum Latium petiisse, inprimis eos, qui ad iuris formabantur similitudinem. Tale autem erat Graecae gentis ingenium, vt primam omnium rerum haberent libertatem et seruitutem adeo adspernarentur atque abhorrerent, vt spurcissimam mortem mundissimae praeferebant esse crederent seruituti. Latius de his PHILIPPVS CAROLI¹⁴⁾, qui, licet iuris effectum plene et acriter non intellexerit vir litterarum studium profitens, tamen quasi suspicione quadam eundem attingit, amplisque enarrauit verbis documenta exitiosae eiusmodi fortitudinis, collatione simul vsus Graecorum cum Romulidis, vbi sic ab illis ad hos transit: *Ponamus nunc in conspectu sortem seruorum apud Romanos, et sententiae dictae veritatem scrutemur. Carebant primum capite, non habebant personam standi in iudicio, dubitabatur, an homines essent, fungebantur vice iumentorum, baulantes collo heros suos, quod faciunt alias equi aut muli, rehgati catenis domum custodiebant more canum. Iam quae et quanta seruitutis iuga in ergastulis, in insulis fastitudinis et ferricrepinis, quae erant in locis subterraneis, sedibus et angustis fenestris distinctae prorsus in morem carcerum, vbi in perpetuis vinculis nunc rura colebant, nunc molas trudebant, nunc lapides caedebant, alias aquas hauriebant; quis hic non exclamet cum Hermolao, mor- te tristius esse seruire? Rem acu fere tetigit grammaticus, Romanorumque coniunctam cum Graecis merito fuisse sententiam pronuntiauit. Penitius forte perspexerimus consensionis huius causam ac oriundam e Graecia*

14) *Animaduers. Histor. Philolog. et critic. in Q. CVRTII Histor. Lib. VIII. animadu. 3. p. 643.*

cia libertatis apud Quirites caritatem ¹⁵⁾). Sed praecipuum assertionis, quod libertas sit inaeestimabilis liberumque corpus commercio exemptum, robur erat assimilata quaedam philosophia et fucosa argumentandi ratio, qua Philosophi Romani, stoeae praefertim adscripti, naturalem hominis conditionem pacto abdicari posse negabant, libertatem vero naturalem censabant qualitatem hominibus a natiuitate competentem, quum e contrario repugnantem iudicarent naturae seruitutem. Subtilior haec ratiocinationis videri posset formula, quae tamen e limpido iurisprudentiae naturalis verae fonte non est hausta. Hac enim arbitrium ferente vltimam quidem hominum originem ita comparatam scimus, vt liberi et extra omnem societatem constituti fuerint homines. Introducta dein vrgente terrigenum necessitate tam coniugalis, quam herilis et ex his constata familiaris, distincta demum ab iis omnibus ciuilibus societas. Vti autem non dubitarunt Romani, conueniens asserere naturae coniugale pactum, quamuis praeter naturam primaeuam initum, nec vnquam reipublicae legitime statui normam quis negarit: ita neque ratio subest commoda seruitutem ab omni pactitio fundamento excludendi eamque ad solam captiuitatem et vim restringendi. Libertas enim, vt reliqui status omnes, est qualitas iurium differentium vsum tribuens, cui, quum quilibet iuri suo renunciare possit, sese abdicare vtique licet, quamdiu alii inde non imminet incom-

15) *Conspirant cum his dicta* IOAN. THEOPH. HEINECCII *Antiquit. Rom. Iur. Lib. I. Tit. III. §. 6. et, quem hic laudauit, SIGONII.*

commodum in iure perfecto. Non miror, lapsos esse in hoc argumenti genere I. Ctos Romanos, quum notissimi sint et infinitis probationibus liqueant errores eorundem circa naturae humanae indolem rectaeque dictamen rationis, quo spectat mira eorum, quae iuris et facultatis sunt ordinique rerum consentanea, cum necessariis mixtura. Respondent autem sibi et quadrant inuicem iuris Latini principia, quae membrorum quoque corporis proprii dominium homini non largiuntur, quoniam et haec naturae dono deberi rati sunt, VLPIANO iudice in *princ. L. 13. D. ad Leg. Aquil.* Sed in hoc ipso iterum minus recte versati nexum ratiociniorum statuerunt turbidum, quia mutilatio membrorum temeraria, subiectio tormentis friuole facta, vel vitae extinctio, quam mirifice commendabant saepe Stoici, repugnant officiis erga se ipsum, quibus neutiquam officit membrorum laesorum aestimatio et libertatis pro vita sustentanda aut ad minimum felicius agenda pretio intercedente obtingens iactura. Breuibis rem coniciam; physicum statum pacto immutare aliamque induere naturam haud licet, aliud autem de moralibus a natura proficiscentibus qualitatibus ferendum est iudicium. En itaque fundamentum constitutionum et rationem prisca interpretandi fragmenta satis aptam, quo pertinent *L. 3. D. si quadrup. pauper. fec. dic. L. 1. §. 5. L. 7. D. de His qui effud. vel deiec. L. 2. §. 2. de Leg. Rhod. de iact. L. 103. D. de Verb. Obligat. L. 106. L. 176. §. 1. D. de Reg. Iur.* PAVLLI, VLPIANI, CAII ET MODESTINI mentem itidem Graecis sic expressit CONSTANTINVS HARMENOPVLVS¹⁷⁾: Ἡ ἐλευθερία περὶ ἡμᾶς ἐστὶν ἀδιαιτητὸν, quem

B

17) *Promtuar. Iur. Lib. I. Tit. XVIII. §. 10.*

quem secuta simili fere scholia rem enuntiarunt formula. Ex his itaque non infinitos tantum deriuandos senseris effectus, verum quoque venditionem proprii corporis in seruitutem illicitam.

§. III.

Explicatio legum Rom. ad distinctioni in seruitut. spon. tan. aduersantium.

L. 33. et 37. D. de Liber. caus.

Promanarunt ex fonte hoc leges libertati eoque fauentes, vt conuentionem de se ipso seruituti mancipando irritam esse iusserint, atque prouocationi in libertatem contra proprium proclamantis pactum dederint locum; eam quoque quiritandi facultatem iis indulserint, qui dolo se venire passi. Anceps quidem videtur rationum diuersarum circumstantia, quas subducunt PAVLLVS et CALLISTRATVS, ille in PAVLLVS ius proclamandi ad libertatem ei, qui a sciente conditionem eius postmodum ignoranti erat venditus, ideoque restrictam iuris adstruxisse credendus esset. Cuius sententiam ad eum casum, quo quis sciens liberum emit, siquidem scienti non largitur contradicendi facultatem, si libertati fraudem fieri queratur venditus. E contrario CALLISTRATVS conuentione priuata seruilem libero homini imponi posse conditionem nullo modo concedit. Saluum tamen existimo vtriusque periti arbitrium, quum PAVLLVM de singulari isto casu, si maior XX. annis pretii participandi causa se venundari passus sit, verba fecisse sit verisimillimum. Certe secundum §. 4. l. de iur. Personar. l. 5. §. 1. D. de Stat. homin. atque l. 6. §. 5. D. de iniust. rupt. irrit. fact. testam. seruum fieri eiusmodi contemptorem libertatis notum est, eique negatam libertatis mediante Quiritium imploratione recu-

recuperandae facultatem satis constat. Docet vero PAVLLVS liberalem causam commentatus, ignorantiam tantum emptori per fraudulentam imponere nefas fuisse proclamationem, illum autem, qui sciens pretium pro libero homine pendere ausus, proclamationi contradicendi iure gauisum non fuisse, quod adplicandum quoque ad eum, qui fraudis in vendendo libero homine particeps spe futuri ex venditione capiendi lucri ipse pecuniam forte exsoluerat. Optime hæc quadrant ad I. Cti mentem in conscribendis momentis ad illustrationem dispositionis legalis de origine seruitutis ex iure ciuili, quam meditatam fuisse I. Cti ex inscriptione libri *de liberali causa*, vnde fragmentum depromptum est, colligo. Munitur hæc coniectura distincto VLPiani sermone in *L. 7. pr. D. de Liberal. caus.* et in *L. 1. pr. D. Quib. ad libert. proclam. non lic.* non minus ac GORDIANI IMPERAT. integra rescriptione obuia in *L. 1. C. Quib. ad libert. proclam. non lic.* quae leges distinctam tradunt rationem generalem permissæ adfertionis aequae vti proclamationis eorum, qui etiam maiores venire se passi sunt, et priuationis huius facultatis in eos statuta, qui lucri participandi gratia seruili incedentes forma venditionem sui contrahi curarunt. Eius enim, qui dissimulata conditione distrahi se passus et qui pretium participatus, disparem censet causam GORDIANVS. Intelligimus quoque ex eodem, quem laudauimus, VLPIANO in *L. 14. et 16. D. de Liberal. causa*, contra eum, qui praeter lucri partem acceptam sciens libertatis propriae venire se passus erat, actionem in factum ob dolosam emptoris deceptionem indultam fuisse, quae omnino excludit occinendam proclamanti contradictionem. Non obstat itaque PAVLLI

hoc assertum CALLISTRATO ad regulam primariam et vniuersalem respicienti.

§. IV.

Inprimis
L. 10. C. de
Liberal. caus.

Maximum vero robur sententiae de libertatis iactura conuentionibus priuatis nullatenus facta institutum est *Legi 10. C. de Liberali causa*, quae ita sonat: *Liberos priuatis pactis vel actu quocumque administratores non posse mutata conditione seruos fieri, certi iuris est.* Deest constitutio haec in *Codice Theodosiano*, cui ideo inferi nequiuit, quia *DIOCLETIANI* et *MAXIMIANI* sacram constituit auctoritatem ad *Stratonicum* rescripti in modum olim emanantem, quam a Principe gentiliū errorum cultore profectam pro fine ac more neglexit *THEODOSIVS* de Augustorum tantum Christianis ritibus additorum sanctionibus colligendis sollicitus. Dantur tamen alia in *Codice* hoc eiusdem, quam *Lex* allegata tractat, causae argumenta. Pertinet huc *L. 2. C. Th. de Liberali causa* *CONSTANTINI M. IMPERAT.* ad Maximum Praef. Vrbi conuolans rescriptum, cuius oraculi *CAESAREI* caput primum collatum in *L. ult. C. de Patr. potest.* vltimum autem in *L. fin. C. Quib. ad liberat. proclamar.* potioem vero eius partem a *Codice Iustiniano* plane abesse obseruavit *IACOBVS GOTHOFREDVS*¹⁸⁾. Plurimum tamen in sensu dictae *L. 10.* indagando verbisque illius restituendis prodest principium et omnis pars prior Legis Constantinianae ita sese habens: *Libertati a maioribus tantum impensum est, ut patribus, quibus ius vitae in liberos necisque potestas permessa est, eripere libertatem*
non

¹⁸⁾ *Noe. ad L. cit. C. Theod. T. I. Commentar. ad Cod. Theod. p. 405. edition. INEVST. DNI RITTERL.*

non liceret. Si quisquam minor venundatus actum maior administravit, quoniam minoris emtio scientiam non obligat, eum ad libertatem venientem emtionis actusque a maiore administrati praescriptio non tenebit. Nec vero ille, qui apud quempiam pro seruo educatus ac maior effectus, vendenti veluti domino acquieuit, actuque administrato iam pene extremam relegit libertatem (quoniam neque maior effectus originem suam nouerat, neque eam quam ignorabat, venditionem patiens deseruisse iudicandus est,) minori similis, eadem emtionis atque actus administrati praescriptione non alligabitur, sed utriusque dabitur adsertio. Paria etiam in libertinis erunt, qui quaestu quodam in eandem seruitutem rursus relabuntur. Sed eorum hac exceptione causa distinguenda est, ut qui impuberes intra annum quartuandecimum manumissi, ac deinceps in seruitio detenti, ignorata libertate non utantur, maioresque venundati actum gerant, ab adsertione non arceantur: quum illi aetati tributae libertatis ignoratio ut obliuio concessa est. Qui vero memoria firma venditioni post facta non innectitur, huius legis beneficio carebit. Explanando sacri affatus principio disquirendisque eius fundamentis, quae GOTHOFREDVS iam scrutatus est, immorari a fine nostro alienum puto; quamuis haud incongrua sit horum verborum applicatio ad ea, quae de infinito libertatis pretio prohibita additionis in seruitutem spontaneae rationem comprehendente *supra* §pho II. differui. Respiciendum potius ad sententiam iussionis Caesareae intuitu eorum, qui post actus, seruilis puta, administrationem ad libertatem prouocant. Disiungit IMPERATOR ingenuorum et libertorum hac in causa sortem, siquidem priores minoris adhuc aetatis venditos

et post legitimae aetatis annos seruitia praestantes nunquam ab adsercionis beneficio proclamandi potestate arcendos decernit, quum contra libertino ante annum decimum quartum manumisso, deinceps vero seruilibus operis denuo implicato tantum eatenus indulgeat adsercionem et proclamationem, quatenus ignorata libertate non vltus, conditionis autem suae gnarum *memoria firma*, id est maioris aetatis hominem, qui sortis suae et originis nescius haud esse debet, illis, quae iura liberis statuerunt, eminentibus prouocationum, imploratae Quiritium fidei et liberali causa faciendae adsercionis praerogatiuis indignum pronunciat. Addidit hoc loco quaedam suo ex ingenio *Interpres Codicis Theodosiani*, et, contracta antea in breue dispositione varia legislatoris de liberis et libertis administratione actuum seruilium libertate non excidentibus, pergit: *Sic etiam si quis minor ingenuus a quolibet fuerit educatus et liberum se esse nesciens fuerit a nutritore distractus, et actum vel utilitatem illius a quo emtus est, et seruus gesserit, priusquam XXX. annorum praecudicio teneatur, potestatem habeat reclamandi et quasi minor is, priusquam tempora suppleantur, amissam recipiat libertatem.* Parum conspirat *Interpres* cum legislatore ipso, qui iam pene extremam relegere permittit libertatem, nullique locum assignat virtutemue praescriptioni, immo ille a se ipso mirifice dissentit, quum plana praemissa verborum legalium adumbratione nunc iterum falsa immisceat. Sed in promptu est erroris ratio. Quamuis ANIANVS non condidit interpretationes textui subiectas, Visigothum tamen laudant auctorem, cuius ciuibus vt et aliis Romano sanguine non profatis vice Codicis Theodosiani ipsius diu

diu cultum fuit compendium hoc auctoritate ALA-
 RICI REGIS in vnum corpus cum ipsis legibus reda-
 ctum. Gens haec origine Germanica cooptatis licet
 fauore regionum debellatarum peregrinis Romano-
 rum legibus tenax tamen fuit, aequae vti aliae patrium
 solum cum prouinciis Romanis commutantes nationes,
 morum antiquorum, certe eos non profus pro de-
 relictis habuit, verum memoriam illorum mixtura
 quadam coluit. Hinc factum est, vt haud raro de-
 prehendantur in arcé ista seruandi iuris Romani ergo
 exstructa quaedam Germanici iuris rudera: quo etiam
 referri merentur Interpretis sui plane immemoris di-
 cta de praescriptione seruitutis personarum. Cognita
 haec dudum Germanis, quamuis non eodem vbique
 tempore circumscripta, vti nec hodie tacita in seruitu-
 tem addictio aequali perinde in diuersis regionibus
 censetur iure. Communis autem omnibus Germanis
 in rerum immobilium iuriumque plurimorum prae-
 scriptione terminus triginta annorum arrisit Interpreti,
 ne breuis quadam temporis praescriptione libertas ni-
 mium periclitaretur. Aduersantur eiusmodi princi-
 pia genuinae iuris Romani normae, quae vti neque
 conuentione expressa ita nee tacito pacto aliam indui
 finit conditionem homini ingenuo, quum certe incon-
 gruum esset fingere valorem renunciationis tacitae in
 rebus, quae nullatenus obiectum esse iudicabantur
 contractuum vel dispositionis eius, qui iis fruebatur.
 Diferta sunt verba VALERIANI et GALLIENI AVGG.
 in L. 6. C. de Liberal. causa: *Nec si volens scripsisses, te
 seruum esse, non liberum, praeeudicium iuri tuo aliquod
 comparasses.* Eo minus ergo tacita et inprimis,
 qualem CONSTANTINVS et cum eo Interpres Go-
 thicus

thicus in *cit. L. 2. C. Th.* designauerat, incerta voluntas legitimum suppeditat seruire iugum imponendi fundamentum, quo magis firma et illimitata est DIOCLETIANI ET MAXIMIANI auctoritas quam in *Lege 10. quam exponimus, tum in L. 39. C. de Liberal. caus.* vbi *liberos velut seruos se profitentes*, inquirunt, *statum eorum mutare non posse constat.* Senferunt iam alii, ¹⁹⁾ Interpretem de suo nonnunquam instituto et collatione ad leges collectionis Theodosianae quaedam adpersuisse, textuque haud comprehensa proposuisse, cuius generis emblemata hoc esse me iudice satis patet. Quo luculentius autem animaduersionis nostrae admixtis Germanicarum legum traditis veritas probeatur, ad *L. 3. C. Th. de Liber. caus.* me refero, vbi in fine interpretationis sequentia occurrunt: *simili modo si liberta seruam duxerit maritum, agnatio seruam sequatur: quia ad inferiorem personam vadit origo.* Notauit IAC. GOTHOFREDVS, haec abesse a veteribus libris, viderique nonnullis ex interpretatione alterius esse legis, quae desideratur, vti etiam in Codice Wurceburgensi et editione SICHARDI haud extant obseruante CEL. DNO RITTERO. Sane, siue interpres ipse, siue recentior quidam illi haud absimilis rem aestimauit ex iuris Germanici praeceptis, quae liberos parentem deterioris conditionis sequi iubent iuxta regulam, *die Geburt folgt der aergern Hand.* Longe alia erat mens Romanis, qui partum ex ventre iudicabant, ita vt si vel maxime pater seruus esset, mater autem vel conceptionis vel partus vel grauiditatis tempore libertate frueretur, liberum quoque eniteretur

19) Prolegomen. Cod. Theodof. Cap. VI. p. CCXXV. edit. INLVS.

J. D. RITTERI.

tur foetum. Reuertamur nunc ad legis explicandae capita. Si iungatur *Legi 10. C. de Liberal. caus. Lex 2. C. Th. eod.* perspectum habemus, non pependisse ex arbitrio hominis liberi, praesertim ingenui, statum deferere a natura collatum, praesertim ingenuitati renuntiare neque expressa neque tacita licuisse voluntate, nec ergo praescriptionem valuisse aduersus libertatem et in eandem adserptionem. Rationem *Legis 10.* (indeque me iudice et *L. 2. C. Th.*) in *Lege 6. C. eod.* deprehendi vidit iam CYPRIANVS REGNERI AB OOSTERGA²⁰⁾, sed haec proxima tantum est, non autem vltimum verumque constituit fundamentum, quippe quod *Legi 6. et 10.* aliisque pluribus tanquam consequentibus vel principiatis est commune. Porro fulcitur iusta *Legis 10.* correctio per ea, quae habentur in *L. 2. C. Th.* Fallacem enim esse lectionem, *vel actu quocunque administratores*, ordo verborum perspicue admodum indigitat, pluresque ostenderunt iuris civilis periti, quo praeter ANDR. ALCIATVM et ANT. AVGVSTINVM merito refertur IAC. CVIACIVS.²¹⁾ Licet autem non inepta sit emendatio sequentem in modum tentata: *vel actus cuiuscunque administratione*, et vtiq; exhauriat mentem legislatoris, tamen non adeo naturalis est ac ea, quam ex *Lege 2. C. Th.* ita formamus: *vel actu quocunque administrato.* Graecis quidem in *Basilicis* lectionis suae tutelam denuntiat CVIACIVS: sed hi *Libro XLVIII. Tit. XX. Leg. 10.* mentem quidem et interpretationem CVIACII corroborant, verbis vero vtuntur dissimilibus: *ή ος δουλος χειριση παραγματι*

C

20) *Censur. Belgic. ad Codic. cit. leg.*

21) *Observat. Lib. V. cap. 40. p. m. 225.*

22) *Tom. VI. GAR. ANNIB. FABROTTI p. 541.*

γμπα αὐτοῦ. Sed qui tandem sensus *Legis 10.* Si iuxta
Legem 2. C. Th. simpliciter esset explicanda, hic foret,
 neminem conuentione sua qualicunque seruili condi-
 tioni semet subiiciendi ius habere, nec nocere libero
 homini expeditas ab ignaro status sui operas seruiles:
 vt ergo dubium videretur, num sciens volensque ser-
 uiles actus administrans se dominio alieno mancipandi
 facultate sit instructus. Minime ita rati sunt focii Im-
 perii legislatores. Generalis est rescripti tenor, vt ne-
 scientes aequae vti conscios natalium ingenuorum liber-
 tate per adsertionem et proclamationem acquirenda di-
 gnos censent. Non minus vniuersali loquendi formula
 vsus est GORDIANVS AVG. in *L. 2. C. de Ingen. manu-*
missis. Ingenuam natam, ait, neque nutrimentorum sum-
tus neque seruitutis obsequium faciunt ancillam. Quin-
 parum quadraret venditionis aliue conuentionis ex-
 pressae auctoritas in se ipso obnoxio reddendo infirmata
 cum gestione negotiorum seruiliū spontanea, tan-
 quam tacito pacto, istam efficiente conditionem. Nihil
 moneo de vltima prohibitaē additionis voluntariae ra-
 tione, quae ipsa testantibus quoque legibus istis, quas
 in exponendo textu praesenti consului, eius est ambi-
 tus, vt casus quoscunque tacitae et expressae conuen-
 tionis complectatur.

§. V.

Dispositio iu-
 ris Graeco-
 Romani addi-
 tionem
 spontaneam
 prohibens.

Expedit etiam, vt perpensis iuris Romani antiqui
 et noui definitionibus succedat iuris nouissimi Romano-
 Graeci dispositio. Integra ista constitutio *Legis 10. C.*
de Liberal. causa relata est in *ἐξακονταβιβλον loc. allegato*
 sequenti formula: Ἐὰν ἐλευθερος ἢ συμφωνησῇ πρὸς τινὰ δου-
 λος εἶναι, ἢ ὡς δούλος χειρῶν πρᾶγματα αὐτοῦ, οὐ γινεται δούλος,
 id est: *si liber vel cum aliquo pactus sit se seruum esse,*
 vel

uel tarquam seruus res eius administraverit, seruus non fit. Merito iungitur huic textui L. 6. Tit. eodem: το εινεν τωα ελευθερον οντα οτι δουλος εστιν, ονκ αδειζει περι τυχην, quae hac ratione Latinis efferuntur: quod quis dixerit se seruum esse cum liber esset, hoc statum eius non laedit.

Quae ex Pandectis in Graecae Iurisprudentiae volumina translata, Leges 33. et 37. D. de Liber. causa supra recitatas, hic autem L. 33. et 37. Lib. XLVIII. Tit. VIII. constituunt, apteque satis et iuxta verborum seriem Graecis sunt reddita. Pleraque etiam in scholiis annotata ad eandem cum *Basilicis* ipsis redeunt sententiam, nisi quod saepius iniiciant mentionem Scholiastes exceptionis a regula, nimirum seruilis iugi iis incumbentis, qui pretii participandi causa venire se passi, quam tamen nullibi statuit textus *Basilicorum*. Rationem omisae in volumine legali circumstantiae huius hanc arbitror. Abrogauerat LEO, Philosophus cognomento, AVGVSTVS iuris per plura saecula firmiter obseruatam normam de his, qui abiecto animo eousque spreuerant libertatis praecipuum, vt lucri ex pretii parte capiendi causa venditionem sui fieri curauerint, adsertione et proclamatione indignis, et surrogauerat in locum tristissimae seruitutis poenam arbitrariam, ceu late docet NOVELLA eius LIX. Eiusdem autem IMPERATORIS auspiciis perfecisse I. Ctos Graecos magnam partem, immo successore eius CONSTANTINO, qui Porphyrogeneta nuncupatus, demum pertexisse coeptum BASILII Macedonis aetate Basilicorum opus, constat et inprimis FABROTTVS monuit. Igitur procul dubio respexere compilatores ad iuris recenter stabiliti auctoritatem neque huic contrariantia collectioni inferere opportunum duxerunt capita. Patet id vel ex eo,

quod *Lege 2. Tit. IX. Lib. XLVIII. Quib. ad libert. proclam. non lic.* mentio haud fiat exceptionis istius antiquae a iure proclamandi, quamvis petita sit constitutio ex *L. 1. C. Eod.* quae pariter ac *L. 1. D. Eod.* circa determinandam hanc fraudulentorum hominum libertateque abutentium coërcitionem versatur. E contrario scholiorum auctores non tam sollicitè dispexerunt ad usum eius rei ipsorum aeuo, sed inculcarunt adhuc principia a LEONE sublata, praesertim THEODORVS excitatis Legibus neglecta a Compileribus suppleuit in *Schol. ad L. 2. Tit. alleg.* Verum vltiorem horum momentorum disquisitionem vna cum perpendendis dictis eiusdem I. Cti de exceptione intuitu eius, qui se ad acta seruum declarauit, obtinente ad posteriorem, quae dilucidandi huius argumenti causa exaranda, ablego exercitationem.

§. VI.

Contraria
Germanor.
principia de
licita addi-
tione in ser-
uitutem
spontanea,

Peregrinationis finem nunc facientes patrios visamus Lares. Antiquam quidem mediaque aetate propriam Germanicae seruituti faciem delineans IOACH. POTGIESSERVS²³⁾ otium fecit nobis suppeditandarum circumstantiarum ex antiquitate gestorumque adumbrationibus ac documentis repetitarum, quibus expressam atque tacitam additionem in seruitutem maxime vsu venisse apud Germanos probatum dedit. Animus haud est, huius aliorumue auctorum expilatione protendere scriptiunculae fines, sed spicilegii instar tantum paucissima colligendi notata. Quemadmodum facilius plerumque fuit Germanorum ingenium in indagandis veris iurisprudentiae naturalis fundamentis, ceu

antiquissimo
aeuo.

²³⁾ in *prolegom. et Lib. I. Cap. III. Tract. de seruo German.*

eeu liquet ex CAESARIS TACITIQUE de iure, quo
 Germani utebantur, elogiis: ita in primis meliora se-
 cutos eos fuisse docemur principia circa seruatorum tam
 originem quam conditionem. Illam quod attinet, pa-
 tiam haud raro fuisse partim CAESARIS dicta euin-
 cunt de Gallis quidem verba facientis, sed ob morum,
 nisi quatenus Gallicae consuetudines confusione cum
 Romanis adulteratae, similitudinem de Germanicis
 Celtici quoque sanguinis populis eo magis intelligen-
 da, quo frequentior eiusdem cum Germanis consue-
 tudo atque perspecta belli pacisque negotiis variis eo-
 rum ingenia, quae quantum saepe a Gallicis discre-
 pantia fuerint, indigat sollers iste scriptor. Neque
 Gallos neque Germanos libertatem pro re minoris
 pretii habuisse adstruit CAESAR, qui potius insignes
 in ea propugnanda conatus ipsemet erat expertus, ubi
 iugum civile Romanum detestabantur, multo minus
 domesticorum seruitiorum praestationem in deliciis
 habebant. Necessitate autem et commoda miserrimae
 in libertate agenda vitae conseruatione suadente do-
 minicae submississe Gallos corpora propria potestati his-
 fidem facit: *Plerique quum aut aere alieno aut magni-
 tudine tributorum, aut iniuria potentiorum premuntur,
 sese in seruitutem dicant Nobilibus. In hos eadem omnia
 sunt iura, quae domino in seruos.* Vides, beneficium
 aliquando creditum fuisse seruale onus, quo, leniori
 omnino mancipiorum Romanorum grauaminibus, exi-
 mebantur obnoxiae personae incommodis paupertatis
 et periculo a tyrannide imminente, quum scilicet ea,
 quae ad vitam alendam requirebantur, non adeo parce
 subministrarent domini, vt ad quaestus, cuius iure vt
 et commerciis fruebantur, occasione destitueren-
 tur.

tur. Vulgata nimis, quibus diu inhaeream, TACITI ista de ipsis Germanis: *Aleam (quod mirere) sobrii inter serid exercent, tanta lucrandi perdendive temeritate, ut quum omnia defecerunt, extremo ac nouissimo iactu de libertate ac corpore contendant, victus voluntariam seruitutem adit, quamuis iunior, quamuis robustior, alligari se atque venire se patitur, seruos conditionis huius per commercia tradunt, ut se quoque pudore victoriae exsoluant.* Illustrant haec TACITI PHIL. CLVERVS ²⁴⁾ ANDR. ALTHAMERVS ²⁵⁾ et IODOC. WILLICHIVS. ²⁶⁾ Pactorum ergo adimplendorum fideique seruandae studio amplexi sunt deteriorem Germani conditionem; qua de re, aliis quoque obringentibus circumstantiis parem subiisse volentes fortunam, vix est vt ambigamus. Faciliori certe assequimur opera rationes, quibus moti Germani vel pretio intercedente vel praeter nummorum pensionem indulserunt dominii alieni agnitioni, si libertatem ipsam, quantaquanta erat eius apud Germanos existimatio, tamen extra commercium non constitutam fuisse ex eo iudicemus, quod contra Romanorum morem liberi corporis membrorumque eiusdem aestimationem pleraeque legibus singularibus definièrunt nationes Germanicae. Memores legum consuetudinumque antiquarum gentes Germanicae relicto solo patrio exteras petentes oras vel saltim in vastissima patria sedes auitas mutant. BAIUVARI additionem in seruitutem spontaneam ob egestatem ratam esse diserte statuerunt aequè

24) *German. antiq. Lib. I. Cap. XV. p. 104.*

25) *Schol. ad CORN. TACIT. de Morib. German. ap. SIMON-SCHARDIVM Scriptor. Rev. Germ. Tom. I p. 16. §4*

26) *Commentar. ad Taciti German. Cap. XXXII.*

aeque vti probata iis fuit addictio per sententiam ob
 damnum datum decernenda, ceu cautum *Cap. II. Leg.
 Baiuar. Tit. 1.* confer etiam *Cap. VI. Tit. 5.* WISIGO-
 THI *Legis suae Lib. V. Tit. IV. §. 10.* seruillem eius
 qualitatem, qui se per alium venundari passus, re-
 nuntiarunt: licet haec dispositio a Romanis videatur
 arcessita, qui XX. annis maiorem pretii participandi
 causa se venire passum eadem ratione in seruitute reti-
 neri iusserant. FRANCIS vsitatam sui ipsius in domi-
 nium alienum translationem, dubio vsique caret,
 quum MARCVLFVS Monachus *Formular. Lib. II.
 Cap. 28.*, *Formulae Veteres incerti Auctoris Cap. XVI.
 et LVIII.* nec non *Formulae Veteres secundum legem
 Romanam Cap. X.* suppeditent *obnoxiationes et vendi-
 tiones de se ipso*, quibus tanquam sollempni documento-
 rum abdicatae ingenuitatis formula vterentur ingenui
 nunc propter damnum crimine illatum refarciendum,
 nunc sponte pro nummorum quantitate dominium
 alienum sibi imponi sinentes. *Synodus apud Verne-
 riam PIPINO* sceptris regni potito congregata iustam
 declarauit subiectionem domesticam inopia suadente
 promissam: cui non absimilis est cautio *Libri III. Capi-
 tularium Regum Francicorum Cap. 29. de libero*, qui
*se loco guadii, id est tanquam fiderussorem, in alterius
 potestate commiserit.* *Synodus* itidem *Pistensis* anno
 DCCCLXIII. celebrata irritam haud censet eorum
 conuentionem, qui *tempore famis, necessitate cogente,
 seipso ad seruitium vendiderunt.* Antiquius famis ho-
 mines ingenuos seruili conditioni adscribentis GRE-
 GORIVS TVRONENSIS²⁷⁾ profert exemplum. Haec
 ipsa, quasi dedititia, mancipia peculiari quadam signi-

27) *de Gest. Francor. Lib. VII. Cap. 45.*

significatione obnoxiorum sortita sunt adpellationem.
²⁸⁾ ANGLORVM, Saxonum seu Frisonum progeniei, parum difformia fuere iura ab his, quae inter Francos vigeant. HENRICI I. REGIS Leges ad ipsius tempora transmissam spontaneae additionis consuetudinem omnino demonstrant, quum differentem seruitutis originem percensens huius quoque mentionem iniiciat legislator modi. Nec mirum, recentiori in Anglia reperiri adhuc huins rei vestigia, quum Frisii et Saxones, eo etiam aevo, quo diuersos et segregatos inuicem nouimus populos, in eadem haeserint de permissa sui venditione vel assignatione in alienam potestatem sententia. Ita nempe FRISIONES *Legum Tit. XI. de Lito*, id est seruo colonario seu adscriptitio §. 1: *Si liber homo spontanea voluntate, vel forte necessitate coactus, nobili seu libero, seu etiam lito in personam et seruitium liti se subdiderit, et postea se hoc fecisse negare voluerit, dicat ille, qui eum pro lito habere visus est: Aut ego te cum coniuratoribus meis sex, vel septem, vel decem, vel duodecim, vel etiam viginti, sacramento meo tibi litum faciam, vel tu cum tuis coniuratoribus de mea potestate te debes excusare. Si ille tunc iurare veli, iuret, et seruitute liberetur. Si autem iurare noluerit ille, qui eum possidere videbatur, iuret, sicut condixit, et habeat illum sicut caeteros litos suos.* Fluit ex tenore legis, eousque valuisse pactum de subeundis oneribus seruilibus, vt inde forensis concessa fuerit actio et quaestio sacramento dirimenda, indeque iureiurando firmata vel non elisa adquirentis assertione is, qui se dederat, ad standum pacto fuerit obstrictus. Apprime id conuenire indoli Germanicae anti-

²⁸⁾ CAROL. DU FRESNE *Glossar. med. et infim. latinicis. voce: Obnoxia.*

antiquae, quam ex TACITO didicimus, commentator legis Frisiae SIBRANDVS SICCAMA opportune admodum obseruauit. Eadem ratione comparatum erat cum litis seu litoribus in Saxonia, qui magnam partem commodi causa hoc seruitutis elegerant genus. Singularem prorsus refert ALBERTVS ABBAS STADENSIS *ad ann. 917.* originem litorum inter Saxones ex debellatis terrarum incolis, qui se proprios et quoad corpus dominio subiectos stiterant, nacti ideo viuendi fruendique bonis licentiam. LONGOBARDIS ignota haud fuit addictio eiusmodi voluntaria, quamuis illorum intuitu dubii paululum eius videantur effectus. *Legibus enim Longobardorum Lib. II. Tit. XII. §. 2.* tacitam ROTHARIS REX admittit traditionem sui in faemina libera seruo nubente. PIPINVS quoque *Lib. III. Tit. IX. §. 1.* iuxta vetustissimos Longobardorum mores validam esse vult commodandi se aliis facultatem, Comitum tamen rem nuntiari postulat. Sequentibus vero *eiusdem Tituli §phis* cauet, ne aduersetur sui suorumque in alienum dominium translatio vtilitati publicae eademue fraudulenter fuscipiat. LVDVICVM IMPERATOREM vehementer horruisse morem semet ipsum aliis mancipandi, intelligimus ex *§pho 2. Tit. XXXIII. Libri II,* qua placere ipsi monet, *vt cartulae obligationis de singulis hominibus factae, qui se aut uxores eorum, aut filios vel filias in seruitio tradiderint, ubi inuentae fuerint, frangantur, et sint liberi sicuti primitus fuerint.* Clarum esse existimo, constitutionem hanc iuribus, quae Longobardis nunquam non culta fuerant, contrariam domesticos haud spirare mores, sed mutatis aliquantulum verbis a Romanis eam mutuatam esse IMPERATOREM, eo imprimis confi-

D

lio,

lio, ne priuatorum auerentur opes et potentia, quum non prohibuerit traditionem sui in dominium ecclesiarum et monasteriorum, neque *fiscalinos homines REGVM* potestati dominicae ita obuientes in libertatem pristinam iterum asseri statuerit. Quin *LOTHARIUS IMP.* propriam eius, qui se alteri obtulit, personam seruili nexu solutam non est ratus, ita tamen, vt vxor et liberi antea iam suscepti libertatis praerogatiuis non intercidant. Secus autem vxoris, quam post mortem prioris in seruitute duxerit, aestimandam esse dixit fortem, quum seruilem quoque conditionem illa debeat subire: quae restrictio eo minus derogat iuris Germanici regulis, quo magis parem inculcat legislator *sequente Spho 4.* in his obseruandam, qui ob crimen perpetratum in seruitutem detruduntur necessariam.

§. VII.

Promota additio in seruitutem spontanea per *Oblatos* ecclesiis et monasteriis.

In causa fuit promoti impetus, tradendi se aliis in seruitutem, Christianorum sacrorum in Germania propagatio, Comes religionis isto tempore supersticio, qua imbuti hominum animi spe munerum aeterni et immensi pretii a *DEO* quasi merentibus tribuendorum seruilem sub ecclesiarum atque coenobiorum dominio apperebant qualitatem. Complurcula quidem de huiusmodi additione *POTGISSERVS*, sed paucissimis tantum contenti heic sumus adnotamentis. Ritus, quibus ingenuae personae transitum in alienam designabant potestatem, differebant, quum alii impositis capiti ipsorum quatuor denariis, alii capite campanae fune innexo, secundum monumentorum a *CAR. DU FRESNE* ²⁹⁾ recitatum tenorem, alii iuxta *IOAN. MABILONII*

29) *Glossar. med. et inf. laciniis, voce Oblati.*

LONII³⁰) obseruationem documentorum fide nixam capite et manibus altari impositis seruitutem declararent. *Oblati* audiebant vel *offerri*, qui serui propria efficiebantur ecclesiis et monasteriis facta subiectione. Accessere praeter pietatem aliae rationes, quibus instigantibus permulti adscripserunt sese religiosarum domuum atque templorum seruis. Proderat iis nonnunquam bonorum ecclesiasticorum, quae singulari NUMINIS et Sanctorum dominio subesse credebantur, immunitas ab oneribus tributisque fisco PRINCIPVM pendendis. Hinc est, quod iam suo aeuo indignatus fuerit PIPINVS fraudulentis hominibus, qui, quo subterfugerent promouendam reipublicae vtilitatem, seruitutem sacro dominio submissam libertati anteponebant. Inserta PIPINI sanctio *Legibus Longobardorum Lib. III. Tit. IX. §. 3.* Demum eadem securitatis et libertatis a laesionibus quum in publico tum in priuato bello inferendis opinio, quae feudis plurimis ecclesiae offerendis dedit occasionem, suasit etiam saepiuscule seruitutem iis seruiendam. Hinc circumfusa altaria ingenius, non ex plebe solum natis, verum nobilibus et primis in republica tenentibus, quod exempla FRESNEI studio congesta abunde testantur, magisque adhuc corroboratur chartarum, quibus traditiones coenobiorum commodo factae continentur, multitudine, quas inter potiore loco laudandae sunt tabulae nonnullae in *Codice piarum donationum Belgicarum* AVBERTI MIRAEI. Ratas esse conuentiones de se ipso in fauorem ecclesiarum sacrarumque domuum initas *Speculator Alemannicus* existimat *Cap. LX. Iuris Prouincialis*, quod

D 2

30) *De Re Diplomatica Lib. VI. p. 632 sq.*

quod integrum in quaestione, an homo liber se mancipare possit aedi vel religiosae domui, affirmanda laborat.

§. VIII.

Additionis
spontaneae
frequentia in
libertinis.

Manumissiones ea praesertim aetate, qua vrbes in Germania condi coeperunt, frequenter factae ansam praebuere libertis, qui sibi alendis in vrbibus et oppidis impares erant, ad pristinos reuertendi lares dominosque implorandi, vt praedia rustica ante missionem culta nunc vel iterum sub lege seruitutis vel certe simili quadam et obnoxiae conditioni affini ratione concederent, quod imperfectae simul libertatis rusticorum in pluribus locis fundamentum exposuit B. DN. BOEHMERVS³¹⁾. Conuenit hoc libertorum mutato consilio impari libertate ad prius reuersorum praedium domiciliumque genus cum indole libertorum TACITI aetate non multum supra seruos constitutorum, siquidem, in nonnullis certe regionibus, plurima et grauissima iis iniunguntur vel aliqua ratione in eorum ceruices declinantur propriorum hominum onera. Singulare tandem specimen pactitiae serui originis SCHILTERVS³²⁾ adiectis LVDOVICI IV. IMPERAT. litteris rem enarrantibus tradit, vbi de nobilitatis praerogatiua inter duos aulae CAESARAEAE disceptatum Proceres, qui documentis gentilitiam nobilitatem afferentibus antea editis demum dimicatione armorum contentionem finire ealege, vt victus cederet victori seruilis conditionis nomine, quo etiam certamine alterum pugnantium scilicet SIGFRIDVM quendam, IMPERATORI a consiliis, succubuisse et captum a victore ad IMPERATR-

Singular. casus de additione spontanea nobilitatis ex SCHILTERO.

31) *Diss. de imperf. libert. rustic. German.*

32) *Exercitat. ad Pandect. III. §. 1. p. m. 32.*

RATRICIS basilicam deductum, postea vero sponte dimissum AVGVSTVS refert.

§. IX.

Sunt quidem nonnulli in mediae aetatis consuetudinum codicibus obuii scopuli, ad quos adpelli animaduertimus I. Ctos spontaneam Germanorum additionem aliquot abhinc saeculis fieri solitam negantes. ECKONEM A REPKOW Speculi Saxonici compilatorem *Iur. Sax. Provinc. Lib. III. Artic. XXXII. §. 4.* contrariam iuri pronuntiasse autumant conuentionem de se ipso mancipando, dum his vtitur verbis: *Wer sich fur gericht yemand zu eigen gibt, sein Erbe mag es wol widder sprechen und yetzlicher sein freund, und ihn widder bringen an seine freiheit. Behelt yhn aber der herr, dem ehr sich gab bis an seinen todt, er nimpt sein erbe nach seinem todt, und erbet es an seine kinder (ob sie nach yhm gehören) die ehr gewan nachdem das er sich yhm ergabe.* Regessit ad hanc obiectionem THOMASIVS³³⁾, fauere potius quam aduersari Saxonem morum patriorum interpretem sententiae de licita additione spontanea. Priora enim verba non de contradictione vel proclamatione ad libertatem ipsius serui pactitii intelligenda, sed saluum esse volunt ius heredis proximi ut et reliquorum agnatorum opponendi se conuentioni isti, non tam assertionem Romanis quondam sollempni ob turbata ingenuitatis iura ipsamque personam reuocandam, quam vindicatione potius bonorum per traditionem sui simul in dominum translatorum, quorum tamen alienatio interuertens successio-

D 3

nem

Remotio dubiorum ex Iure Prouinciali Saxonico et Iure Weichbildico.

³³⁾ Diff. de vs. pract. distinct. hom. in liber. et seru. Cap. II. §. 50. in not.

nem intestatam necessariorum intuitu bonorum a maioribus hereditatis iure acceptorum prorsus iniusta, quantum autem ad propriae industriae fructus attingebat, inter viuos tantum sano adhuc corpore ritibus certis probato permiffa erat. Hinc est, quod non cui libet ex populo, prout Romana cauent iura, sed agnatis solis, quorum iuri certo officisset addictio in seruitutem, inualiditatis arguendi pactum facta est copia. Tacente autem gente serui, qui se adscripserat, resiliendi facultas ipsi secundum РЕРКОВІІ sententiam non dabatur, sed oportebat ipsum seruilem omnem agere vitam, bonisque post mortem in dominum pro parte transmissis eandem fateri conditionem. Alia iuris Saxonici capita, nimirum *Spkus 9. Articuli XLII. Lib. III. Iuris Prov. et Spkus 4. Art. II. Iuris Weichbildici* partim ex clarioribus verbis iam explicatis interpretanda sunt, partim absonis nituntur principiis de seruitute diuinis contraria praeceptis, in quae abutendi scripturis caelestibus deliria raptum iudico *Speculatorem* studio propugnandi sententiam iuris Romani, quod naturae aduersa sit seruitus. *Alemannici Iuris Prouincialis* scriptor maioris adhuc postulandus praeceptorum iuris patrii ignorantiae eorumque cum Romanis legibus confussionis vt et inconstantiae in assertis temerariis. Ibi nempe *Artic. LXII. §. 2: Wir haben in der Geschrifft,* ait, *das niemant eygen sol syn. Doch ist es also dar kommen von Gewalt und getzwancknuß, das nun recht ist, das eygen leut synt. Doch mag sich kein fryes mensch zu eygen geben und versprechen, es synt erben, es sol zu recht nit syn.* Postrema loquendi ratio iterum uti in iure Saxonico ita et hic ad vitandum heredibus imminens praeiudicium adnexa videtur. Caeterum autem ex-

ex iure prov.
Alemannico.

scribilasse hunc auctorem Saxonicarum consuetudinum corpus, dubio caret, quum integro *Articulo LII.* bis immo ter coctam apponat cramben diuinorum oraculorum dictamine abusus ad euincendam seruitutis iniustitiam. Dein eo excessit ineptiarum, vt *Articulo LVIII.* capite plectendam, combusto simul cadauere, statuat faeminam liberam rem cum seruo habentem, ut adeo fugerint ipsum fundamenta decidendi Germanica, quae extra matrimonium cum seruo concumbentem pariter ac thoro legitimo ei sociatam ingenuam mulierem libertate priuandam dominoque serui, quocum corpus miscuit, addicendam docent. Adeo parum firmus inhaeret *Speculator* opinioni suae, vt *Capite LX.* prolixum proferat sermonem de licita addictione in seruitutem domuum religiosarum. Igitur aut erronee adstruxit, generalem iuris regulam obstare pacto de subeunda seruitute, aut superstitio in exceptione formanda reprehendi meretur. Tandem mirum istud caput priuatis quibuscunque negat ius obnoxios alendi homines, quod vnice tribuit ecclesiis, Principibus et Liberis Dominis. *Niemant mag eygen leut gehalten, inquit, dann Gottsheuser, und Fürsten und Fryen. Alle Dienstman heissent eygen in der Geschrifft, davon mügen sie nit eygen leut gehalten. Gehört ein Dienstman an ein Gottshaus, und sagt er hab eygen leut, die synt synes Gottshaus eygen. Hat ein Fürst eygen Dienstman, und spricht er hab eygen leut, das ist nit, sie synt synes Herren.* Manifestus profecto est error in eo commissus, quod hominibus propriis Interpres iurium Alemannicorum accenseat ministeriales, quos subiectos habere priuato homini et alii ministeriali non licebat, nisi quod Principes ministerialium officio sub ecclesiis nonnullis
fun-

fungentes aulicis ministeriis et vassallorum turma non destituerentur. Scopus haud finit, plura de ministerialium statu notare, et, quae ad pleniorum argumenti nostri pertinent intellectum, posterior plana reddet exercitatio. Id solum non praetermitto, male cohaerere somnia *Speculatoris*, quum Principes et inprimis Comites atque Barones infinito ferme numero ministeriales fuerint ac coenobiorum, qui tamen largiente auctore ipso ministerialium acquirendorum et officia eorum ordinandi utebantur potestate.

§. X.

De usu additionis in servitutem spontaneae hodierno generatim.

Recentissimis quoque temporibus additionis in servitutem voluntariae obtinet usus. Suppetunt exempla e documentis appendici operis POTGIESSERIANI insertis, ubi inter Lutringhusani iudicii subditos conventiones obnoxiam paciscentium sortem stabilientes iudicis auctoritate sunt munitae. Ipsemet memini instrumenti publici paullo post initium saeculi XVII. a praetore saeculari Sufatensi confecti, quod transitum liberae faeminae *Elisabet Cassate* spontaneum in potestatem dominicam collegii Virginum sacrarum in domo religiosa ad Paradisum commorantium ad ipsius faeminae, quae tribunal adierat, *vor das Gericht und die vier Baencken kommen*, instantiam praesente monasterii procuratore ratum declaravit. Ratio mutati libertatis status in nuptiis cum homine monasterii proprio ponebatur, quocum haud contrahi potuisset matrimonium absque libertatis abdicatione. Eodem hoc fundamentum bonorum adscriptios possessores requirentium, vel nuptiis vel alio quocumque contractu, acquirendorum frequentia nostro adhuc aevo nituntur pacta servitutem

tem vel plenam et grauiorem vel leuiorem in se recipientium. Clientelarum enim nonnullae eandem pene induerunt formam, quae seruitutis est in Germania. Neque desunt leges in prouinciis, vbi supersunt homines proprii, additionem adprobantes voluntariam, quod ad liquidum exploratum est euoluentibus CORPORIS IURIS FRIDERICIANI, quale designatum, *Partis I. Libri I. Tituli V. Spum 8.* Quin tacita additio faeminae liberae seruo nubentis, alibi quoque comorantium per anni spatium non minus testimonio est permiffae in hunc vsque diem additionis spontaneae. Hoc autem momentum, quippe quod specialibus adnumerandum est capitibus, vna cum contemplatione differentis seruorum pure et sub conditione iugo se submittentium naturae, nec non meditationem pretii participandi ergo factae apud Romanos venditionis, plures demum singulares in vtroque iure, Cisalpino ac Transalpino, obuias visiones omittimus, et parti destinamus opusculi huius posteriori.

F I N I S.

E

NOBL-

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DNO RESPONDENTI

S. P. D.

IOANNES TOBIAS CARRACH,

I C T V S,

POTENTISSIMO PORYSSORVM REGI A CONSILII

INTIMIS, IVRIVM IN FRIDERICIANA PROFESSOR
PVBLCVS ORDINARIVS.

Non inutilem disputas causam, NOBILISSIME
atque DOCTISSIME DOMINE SCHOLINE,
dum de spontanea in seruitutem addictione dis-
quis. Quanquam enim serui obnoxii, qui
dicuntur, in his regionibus parum frequenter occur-
rant: nec tamen in aliis Germaniae terris, idem di-
eendum, nec Iurisprudencia nostra limitibus certae
regionis circumscripta esse debet, nec prorsus im-
possibilis aut iniusta habenda est heic locorum ad-
dictio in seruitutem spontanea, licet pro iuris no-
stri ratione domino parum utilitatis esset adlatura.
Sed et alia superest minus infrequens spontanea in
seruitutem addictio, intelligo nempe moralem, quam
illi subeunt, qui aut vitis sese mancipant aut sen-
tentias

tentias aliorum, a quibus variis capti artibus, coeco
sue in academiis siue in foris sectantur impetu.
Vtramque iudico detestabilem et saluti reipublicae ad-
versam: quin potius officii est, et per virtutem in ve-
ram sese vindicare libertatem et per veritatis inda-
gationem sese liberare a seruili iugo praeiudicii, quod
vocat, auctoritatis. Vtrunque rite impleuisti, NO-
BILISIME DNE RESPONDENS, per triennium, quo
in hac versatus es academia. Sane prima TIBI fuit
cura, ut morum integritati atque elegantiae semper
studeres, indeque TE mihi maxime commendatum ha-
beo: non minori vero circumspectione iurisprudentiae
operam dedisti, in qua a discenda sponte TVA me
elegisti viae praemonstratorem; ita tamen ut nullo ab
aliorum doctrinis TE auocauerim modo. Singulari er-
go contentione animi interfuisti acroasibus meis ad
Ius Civile tum Institutionum tum Digestorum ordine
traditum, ad Ius Ecclesiasticum atque Criminale, et,
quo ad forum TE magis praeparares, doctrinam de
Actionibus ex meo hausisti ore manuactioneque ad
Processum iudicarium mea es gauisus. Gratulor ita-
que TIBI exantlatis labores Academicos et tyroci-
num studii Iuridici in specimine egregio rite pos-
tum: gratulor TIBI veram libertatem qua semper
fuisi conspicuus: gratulor et PARENTI TVO VIRO
PLVRIMVM REVERENDO Filium optimae spei:
et ut in posterum quoque omnia TIBI ex sententia
TVA fluant ex animo precor TVI studiosissimus.
Dab. Halaë Magdeburgicae die XXV. Iunij Anni
CICIDCCLIII.

PRAENOBILISSIMO DOCTISSIMO QVE
DOMINO DEFENDENTI

S. P. D. A. P.

P R A E S E S.

Voluptatem, quam ex TVA, AMICE PRAENOBILISSIME, per triennium, quo cum Musis nostris non sine fructu versatus es, percepisti consuetudine, publice iam testari monet officium. Non quidem pro more TIBI carmina occinosa, quibus aliquando Praeses in ius, vel in cathedram, vocare solet Respondentem vel effascinantem et impensius eum laudante voce animum defensuri ad certamen excitare. Hortatore non egesset, qui alios ad accendendas acuis virtutes. Antequam in ampliorem hanc academicam descendisti arenam, domini duce PARENTE OPTIMO iam vacasti scientiis, et, praeter humaniores litteras, mensurae studium, gestarum rerum cognitionem, rationis disciplinam et rerum naturae contemplationem in deliciis habuisti, imbutoque vtilium argumentorum notitia animo sapientiae, imprimis legitimae artis, curiosus discendi flagasti desiderio. Fluxere haecenus ex sententia, quae in litterarum colendarum negotio suscepisti, admodum profecisti in iis, quae viam sternunt laboribus forensibus feliciter suscipiendis, ut non possim non omninari vitam ad reipublicae commoda componendam, priuatae simul dulcedine salutis insignem et exultantis PLVRIMUM REVERENDI PARENTIS laetitiae ex maximis TVIS emolumentis sentiendae fertilem. TV vero me TVI amantissimum eximia caritate diligere pergas. Vale. Coloniae Carolinae VI. Kalendas Quinctiles A. D. I. c l o l o c c l i i i.

PRAE-

MEMORABILISSIMO DOCTISSIMO
PRAENOBILISSIMO ET AESTVMATISSIMO
DOMINO RESPONDENTI

S. D.

AVGVSTVS BENEDICTVS
MICHAELIS.

Studiis academicis finem imposturus, dissertationem defendis optime elaboratam, quae ipsa testimonium TIBI temporis in hac Musarum aede egregie collocati praebet certissimum. Nam quantum alii conuiuio, alii minus liberali otio, alii prauorum hominum consuetudini, ludieris et vanis artibus alii temporis tribuunt, tantum TE TIBI ad excolenda litterarum studia fuisse, vel me tacente, eruditum hoc specimen loquitur. Hanc erectam animi TVI indolem, si non publica quadam gaudii significatione celebrarem, mihi met ipsi viderer, plane ab omni cultu et urbanitate alienus, praesertim cum opponentis in hoc academico conflictu minus humanissime mihi demandaueris. Paucis itaque bonorum verborum officio iam defungor et optime enensum studiorum academicorum stadium iterum TIBI iterumque gratulor, NVMEN precatus, vt digna diligentiam TVAM et eruditionem praemia mox sequantur. Vale.

F

Mon-

Monsieur,

Mon très-cher et très-honoré Ami.

Le jour d'aujourd'hui me frappe doublement, il retrace à ma mémoire l'honneur, qu'il VOUS a plu me faire de m'admettre au nombre de VOS amis, et il me représente pareillement VOS soins, VOTRE application et VOS veilles dans ce jour, où VOUS allez donner des preuves publiques des progrès considérables, que VOUS avez fait dans cette vaste étude de la Jurisprudence. Permettez, MONSIEUR, que je m'acquitte de ce que je VOUS dois à l'égard de notre ancienne amitié, en VOUS félicitant par avance de la Victoire, que je suis sûr que VOUS allez remporter. Mais oserai-je bien l'avouer! cette preuve de VOTRE erudition me cause déjà une amère affliction, parce qu'elle m'annonce VOTRE prompt départ, et qu'en VOUS perdant je perds un ami du siècle d'or, c'est à dire, un ami plein de sincérité, de sagesse, de probité et d'une quantité d'autres belles vertus. Mais je m'égare, je ne saurois VOUS perdre, VOUS avez le coeur trop bien placé pour jamais m'oublier; j'espère plutôt, que VOUS me ferez toujours la douce faveur de m'honorer de VOTRE cher souvenir, et de me croire en même tems avec beaucoup de considération

Monsieur,

Votre très-humble et très-obeissant Serviteur

C. D. LASSAHN
Opposant.

PRAE-

PRAENOBILISSIMO DOCTISSIMO
HONORATISSIMOQUE
DOMINO RESPONENTI

AMICO AC FAVTORI SVO

S. P. D.

FRIDERICVS CAROLVS GOECKEN

EX AVGIA VETERI VSIPES

O P P O N E N S.

Elogiorum mihi profecto amplissimus pateret campus, in quem perfacile excurrere possem, nisi me a longiore oratione spatium, atque imprimis singularis *TNA*, quae omnibus innotuit, modestia defenderent. Etenim, si quisquam alius, *TV* sane meruisti, ut inter assiduos ac elegantissimos *LL.* cultores primo colloceris. Quodsi enim vel solam *TVAM* discendi methodum intuear, lubenter largior, non aliter fieri potuisse, quam ut mirifice in Iurisprudencia nostra incrementa caperes: imbutus enim solidis sanioris Philosophiae principiis, non illotis manibus, *TE* ad sacra Themidis contulisti. Quo pacto obrigit *TIBI*, quod perpaucis, ut solidissima Iurisprudenciae scientia adornatus, nunc specimen elegantiss-

tissimum eruditionis TVAE publice edas. Gratulor
TIBI hanc in rem iterumque gratulor, TEQUE abe-
untem votis prosequor ardentissimis D. O. M. supplex
venerans, ut TE post emensum studiorum TVORVM
stadium patriae TVISQUE sospitem ac saluam restituat,
et, ut omnia TIBI ex voto et feliciter succedant, SYM-
MVM NUMEN precor. Vale, mi SCHOLINE, in lon-
gissimum tempus, ornamentum ac familiae decus in
reipublicae utilitatem. Vale et mihi nunquam non faue.
Dabam Halae, c1000CLIII. Idib. Iunii.

Sphalmata Typographica.

- p. 2. lin. 13. loco: haec, lege: haec.
p. 5. lin. 15. loco: Romani, I, Romam.
p. 18. lin. penult. loco: *χαιρον*, I, *χαίρον*.
p. 30. lin. 8. loco: est, I, sit.

30
24
720

240

ULB Halle
002 612 259

3

283. 7.
1753 2.
FORTVNANTE NVMINE EXVPERANTISSIMO
EXERCITATIO IVRIDICA PRIOR
DE
DIFFERENTIIS IVRIS
ROMANI ET GERMANICI

IN
ADDICTIONE
IN
SERVITVTEM
SPONTANEA

ET
ad L. 10. C. de Liberali causa
Q V A M

AVCTORIT. INLVST. I. CTORVM COLLEGI
IN REGIA FRIDERICIANA
P R A E S I D E

D. IOANNE PHILIPPO CARRACH

IVRIVM PROFESSORE PVBLICO ET ORDINIS I. CTORVM
ADSESSORE

. D. IVNII A. O. R. CIOCCCLIII.
PVBLICAE DISQVIVISIONI SVBMITTET
FRIDERICVS IMMANVEL SCHOLINVS
ALSLEBIENSIS MAGDEBVRGICVS.

HALLAE SALICAE
PRELO IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI.